

Et quia hoc habet illa natura, quia essentialiter est intellectualis per essentiam, quæ ratio prior est in illa quam amoris: ideo dici potest, quod intelligere per essentiam est ratio illius personalitatis, ut suo modo complet principium quod generandi non quidem ut terminus resultans est intelligere, ut est operatio quædam, sed tantum ut personalitas consequens naturam, cujus veluti ultima differentia est ipsum intelligere per essentiam.

11. Ad 3, de spiratione activa respondetur potius posse argumentum retorqueri, ut insinuavimus, quia ex velle essentiali, ut omnem originem antecedere intelligitur, nulla personalitas resultat distincta a paternitate, ut est certissimum. Ipsa vero paternitas eatenus dici posset consequi ad illud velle, in quantum illud etiam velle est ipsum esse essentialia naturæ divinæ, licet non tam formaliter (nostro modo intelligendi cum fundamento in re) sicut intelligere. Et ita est vera, quod illa proprietas prima, quam immediate, et ex se affert secum natura divina, sequitur ex illa natura secundum totam fecunditatem suam, quæ et intellectum et voluntatem complectitur. Unde persona constituta per illam personalitatem est de se sufficiens principium in suo ordine cujuscumque communicationis illius naturæ. Et ideo illa natura immediate et sine productione reali alienius personæ, nullam aliam proprietatem personalem secum affert. Imo nec aliquam aliam relationem sub quacumque ratione spectatam. Nam spiratio activa non sequitur hoc modo ex essentia, ut infra videbimus: nec est eadem ratio de illa, quia nec est ex se subsistens, vel ratio subsistendi: nec est per se necessaria, ut conditio antecedens ex parte principii ad aliquam productionem, ut libro decimo tractabimus.

12. *Primæ opinioni satisfit.* — Denique (ut Bonaventuræ satisfaciamus) ex his etiam intelligitur primo, quomodo verum sit quod supra dixi, proprietatem hanc non fundari in origine Filii, neque esse in Patre, quia generat, sed ut generet, vel ut sit aptus ad generandum. Tamen quia in æternis idem est posse et esse, ideo Pater habet hanc proprietatem actualiter generando absque alia proprietate in re, præterquam originis respectu Filii, vel rationis respectu actionis, seu activæ originis. Intelligitur secundo, quomodo hæc proprietas, non tantum secundum esse in, vel secundum aliam communem rationem, sed etiam secundum omnem propriam, quatenus in re est, antecedit origine ipsum Filium, quia imme-

diata et per se est conjuncta cum ipsa essentia, ut talis est, processio autem Filii non est, neque intelligi potest, donec essentia sit terminata hac prima proprietate, quia processio debet esse a persona, non ab essentia. Tertio intelligitur hanc proprietatem esse fundamentum innascibilitatis, quod in sequenti capite explicandum superest.

CAPUT II.

UTRUM ESSE INGENITUM SIT ALTERA PROPRIETAS PRIMÆ PERSONÆ.

1. *Ingeniti appellatio Catholica.* — De hac voce, *Ingenitus*, olim dubitatum fuit, quia hæretici Ariani et sequaces significatione illius abutebantur ad concludendum, diversam esse substantiam Patris et Filii. Quibus antiqui Patres imprimis respondebant, se non cogi ad illam vocem admittendam, quia in Scriptura non reperitur Patri attributa. Non quia sentirent, nullam vocem in Scriptura non inventam, usurpandum esse in hoc mysterio, nam potius in hoc ipsi damnabant Arianos, sed ex propriis et quasi ad hominem illos reprehendebant, eo quod illo titulo vocem *Consubstantialitatis*, non admitterent et ad impugnandam veritatem, novas voces invenirent, ut egregie tractat Ambrosius, de Incarnationis Dominicæ Sacramento, cap. 8 et 9, Athanasius, oration. 2, contra Arianos, et in Epist. de decretis Nicænæ Synodi, et in alia epistola de synodo Ariminensi et Seleuciano. Unde recte Idacius Clarus, lib. contra Varimandum, circa principium: *Patrem ingenitum esse, nec prodere possis, nec probare* (scilicet, testimonio Scripturæ, in quo habeatur) *sed quia id ipsum fides exigit Christiana, absque ulla dubitatione ingenitus credatur.*

2. *Ingeniti appellatio quomodo Patris propria.* — Veritas ergo certa est, *Ingenitum* esse proprium attributum notionale Patris. Ita docent Concilium Toletanum 6 et 11, et Concilium Vormaciense, in Confessionibus fidei, Damasus, in expositione fidei ad Hieronymum, Hilarius 4, de Trinitate, prope finem, et libro 9, ubi utitur nomine *innascibilis*, quod est frequentius apud scholasticos. Item Augustinus, libro quinto, de Trinitate, capite sexto et septimo, et libro 15, capite 6, libro etiam octoginta trium quæstionum, quæstione secunda. Fulgentius optime, ad 7 objectionem Ariatorum, ubi dicit, secundum fidem hoc negari non posse. Idem habet Basilius, libro 1 et 2, contra Eunomium, ubi etiam utitur nomine

innascibilis. Idem Athanasius, locis citatis, Cyrillus, in compendiaria fidei expositione, in tomo 4 Bibliothecæ, ubi ait: *Patrem differre a Filio, quia ille ingenitus, hic autem genitus*. Quod etiam habet Anastasius Synaita, in lib. 1, de rectis Fidei dogmatibus. Sic etiam Nazianzenus, orat. 23, *ingenitum* vocat *proprietatem Patris characteristicam*. Idem orat. 36, in sancta lumina, et optime Damascenus, lib. 1, cap. 8, et sequentibus.

3. *Varie significationes ingeniti.* — Ut autem res declaretur, distinguendæ sunt significationes hujus vocis, quas Athanasius attigit supra, et nos in superioribus tres insinuavimus. Primo enim *ingenitum* dicitur quidquid creatum non est hoc modo usurpabant hanc vocem Ariani; errabant tamen tribuentes illam in hac significatione Patri, ut propriam ejus, ut inde concluderent, Filium esse *genitum*, id est, *factum* vel *creatum*, cum tamen hoc modo vox illa essentialis sit, æque conveniens Filio, ac Patri, ut præter dictos sanctos notavit Epiphanius, hæres. 73. Secundo accipitur, ut solum negat propriam generationem. Et sic etiam non est propria Patris, sed Spiritui sancto etiam convenit, nam genitus non est, ut in Symbolo Athanasii dicitur. Et ita usurpavit vocem illam aliquando Epiphanius, ut notavit Joannes Theologus, in Concilio Florentino, session. 18, circa principium, eo denique modo videtur etiam loqui Nazianzenus, or. 35, n. 36. Sic etiam Augustinus 5, de Trinitate, capite 6, dicit, *ingenitum* aliquando. Idem ex Hieronymo notavit Magister in 1, distinct. 13, et D. Thomas, 1 part., quæst. 33, art. 3, ad 2. Tertio *ingenitum* significat id quod nullo modo nec per creationem, nec per quamlibet aliam productionem realem productum est. Et sic usurpatur in præsentia, ideoque ita Patri tribuitur, ut non solum de Filio, sed etiam de Spiritu sancto negetur, ut in dicto Concilio Toletano 11, expresse declaratur, et notavit etiam Justinus Martyr, in expositione fidei, Cyrillus Alexandrinus 1, Thesauri, capite secundo et tertio. Et sic etiam dixit Nazianzenus supra, *ingenitum et ingenitum non esse immediate opposita*, quia neutrum de Spiritu sancto dicitur. Quod ideo est, quia non cum proportionem sumuntur: nam *genitum* juxta communem usum non dicitur de quocumque procedente quovis modo, sed per propriam generationem: *ingenitum* autem dicitur, quod nullo modo procedit, et ita plus negatur per *ingenitum* quam per *genitum* affirmatur, et in hoc sensu neutrum Spiritui sancto convenit.

4. *Objectioni occurritur.* — Dices etiam hoc modo *ingenitum*, non esse proprium Patris, nam convenit Deitati, seu huic Deo, ut a personis abstrahit, a nullo enim productus est. Ad hoc vero jam est in superioribus responsum ex D. Thoma, supra ad 2, *ingenitum* posse sumi negative tantum et sic convenire etiam Deitati, et non esse proprium Patris: alio autem modo sumi privative, non quatenus privatio dicit carentiam alicujus positivi, quod deberet inesse Patri, sed quod convenire possit illi, non quatenus Pater est, sed quatenus persona divina est. Sic igitur, *ingenitum* dicit carentiam alicujus proprietatis, quæ potest convenire personæ divinæ, quatenus persona divina est. Aliquando enim privatio dicit carentiam in subjecto apto, non in individuo, sed in specie, vel genere, atque hoc modo illa privatio est propria Patris. Addere etiam possumus, quod, licet hic Deus secundum se sit *ingenitus*, non tamen repugnat illi esse aliquam personam genitam: nam hic Deus est Filius et Spiritus sanctus. Pater autem ita est *ingenitus*, ut nullo modo *genitus* esse, aut dici possit, atque ita hæc notio est propria Patris.

5. *Dubium.* — *Prima opinio.* — *Improbatur.* — Dubitant autem ulterius scholastici, an hæc vox formaliter dicat negationem, seu privationem tantum, an etiam positivum aliquid? Fuit enim antiqua opinio, quam refert Bonaventura, in 1, distinctione 27, quæst. 1, dicens, *ingenitum*, significare de formali relationem quamdam ad genitorem, vel potius ad *ingenitorem*. Dicebant enim auctores illius opinionis, sicut inter quantitates non solum est relatio realis æqualitatis, sed etiam inæqualitatis, ita non solum relationem geniti, sed etiam ingeniti esse realem. Hæc vero sententia reprobata est ab omnibus et merito. Quia vel illa relatio est ad non genitorem ut sic, et ita non habet terminum realem, nec est habitudo, sed potius carentia habitudinis, vel intelligitur esse ad aliquam personam, verbi gratia, ad Filium, vel Spiritum sanctum, quatenus ab illis Pater non generatur: et hoc etiam est frivolum, tum quia (ut recte ait Augustinus supra) esse *ingenitum* est prius, et in suo conceptu omnino dependens ad hoc, quod aliquid procedat ab ingenito, tum etiam, quia inter homines unum non esse *genitum* ab alio non est respectus realis.

6. *Ingenitum privationem dicere.* — Dicendum ergo est, de formali significari tantum illa voce privationem omnis originis realis. Ita D. Thomas, d. q. 33, art. 4, et in 1, dist. 28,

q. 1, a. 1, ad 1. Idem tenet Scotus ibi, q. 2, Cajetanus, q. 1, art. 1, Cajetanus et Thomistæ omnes. Solet autem Bonaventura citari in contrarium, sed immerito, ut patet ex q. 1, 2 et 3, ubi solum ait: *Ingenitum de formali dicere negationem; fundamentaliter vero aliquid positivum.* Quod etiam habet Durandus, ibi q. 1, et alii non negant, nec negare possunt, ut statim dicam.

7. Assertio ergo de significato formali, quod privativum sit, ex dictis evidens est, et declaratur in dicto Concilio Toletano 11, his verbis: *Si modum, quo Pater consistit, queras, cum eum a nullo alio ortum videas, ingenitum appellabis:* Sic etiam Basilius 5, contra Eunomium, circa finem, *ingenitum*, inquit, *quod natum non sit, demonstrat.* Idem expresse habent Epiphanius et Augustinus supra, et ratione constabit ex dicendis, quia non potest aliter hæc notio a Paternitate distingui. Quod vero Bonaventura et Durandus, addunt de fundamento positivo, negari etiam non potest. Quia hæc privatio non solum actum, sed etiam capacitatem originis negat in tali persona, ut talis est, et ideo necessario et ab intrinseco illi convenit, omnis autem negatio, vel privatio hoc modo rei inconveniens fundamentum habet in propria ejus perfectione: ergo hoc fundamentum etiam reperitur in prima persona respectu talis privationis. Neque in hoc est difficultas.

8. *De fundamento illius privationis.* — Sed nonnulla est in explicando, quod sit hoc fundamentum. Aliqui enim concludunt, esse positivam quamdam rationem, seu formalitatem in Patre inventam et distinctam ratione ab essentia, et a Paternitate, quam dicunt circumscribi a nobis per illam negationem. Ratio est, quia hæc vox indicat specialem primæ personæ dignitatem, ratione distinctam a dignitate Patris, illa autem dignitas non potest consistere in sola negatione, quia negatio ut sic nullam perfectionem importat: ergo consistit in fundamento illius negationis: ergo est aliquid positivum, ratione distinctum a Paternitate et essentia. Major probatur, quia alias innascibilitas non esset notio distincta a Paternitate. Quod si inquiratur, quid sit illud positivum, respondent, esse rationem primi principii, seu fontalis plenitudinis, ut ait Bonaventura supra, et dist. 24 quæst. Confirmatur hæc sententia ex Patribus, qui aliquando dicunt, ingenitum significare modum existendi primæ personæ, ut videre licet in Basilio 4, contra Eunomium, c. 2, Nazianzeno, orat. 23,

Damasceno, lib. 1, de Fide, c. 9, Cyrillo, lib. 1, Thesauri, c. 4, modus autem existendi positivum quid sit.

9. *Vera sententia.* — Longe tamen verior est sententia D. Thomæ supra, quam tota ejus schola sequitur. Innascibilitatem formaliter consistere in privatione, pro fundamento autem nihil aliud dicere, nisi Paternitatem, vel ad summam Paternitatem simul cum activa spiratione. Quod sufficienter demonstratur hæc ratione. Quia in Patre nihil positivum est, nisi essentia, vel relatio: ingenitum autem, ut sic, non fundatur in sola essentia, quæ communis est, et in qua sola non intelligitur innascibilitas per modum privationis, ut dixi. Unde licet essentia possit dici radix innascibilitatis secundum rationem, quia ab illa quasi manat proprietas, ratione cujus persona est innascibilis, juxta dicta, capite præcedenti, non tamen est proprium et quasi formale fundamentum innascibilitatis, ergo necessario debet esse relatio. Secundo declaratur in hunc modum, quia Paternitas ex intrinseca ratione sua habet, quod sit ante omnem originem, quia constituit principium primæ originis, ante quam non potest esse origo, ergo ex propria ratione habet constituere personam sine origine ab alia, hoc autem est esse fundamentum innascibilitatis.

10. *Satisfit fundamento alterius opinionis et redarguitur.* — Tertio destruendo fundamentum, seu declarationem alterius sententiæ. Cum enim dicitur, illud positivum esse rationem primi principii, duo ibi includuntur. Unum est ratio principii, et hoc sine dubio positivum est, tamen, ut recte dixit Augustinus supra, hoc non explicatur nomine ingeni, nam licet aliqua persona non esset genitor, nec principium, posset esse ingeni, si non esset ab alio, quia hæc vox significat, quid non sit, non autem quid sit. Deinde, ut addit divus Thomas, etiamsi ingenitum aliquo modo dicat rationem principii, saltem pro fundamento, illa ratio non est distincta a ratione Patris, vel spiratoris, vel si sumatur confuse abstrahendo ab utraque, sic non pertinet ad notiones, ut supra tetigi, et iterum dicam capite sequenti. Alterum ibi inclusum est ratio primi, et hoc si dicat habitudinem ad secundum, non est aliud in Trinitate quam esse Patrem, si vero dicat habitudinem ad priorem, sic non dicit positivum quid, sed negationem prioris, ergo nihil positivum relinquatur ratione distinctum, quod significari possit pro tali fundamento.

11. *Evasio producitur.* — Dicunt vero aliqui, illud quidem fundamentum esse positi-

vum et relativum, non ratione reali, sed rationis. Est tamen improbabilis fuga et non sibi constans. Quia relatio rationis non dicit majorem dignitatem, quam privatio: si ergo propter dignitatem negant privationem, cur illam ponunt in relatione rationis? Quod si dicant non relationem rationis formaliter sumptam, sed fundamentum ejus pertinere ad dignitatem, de illo fundamento redibit quæstio; an sit sola paternitas, vel aliquid aliud reale: hoc enim posterius neque ab eis admittitur; si autem dicatur prius recte concluditur, ingenitum pro fundamento nihil aliud, præter paternitatem habere. Et præterea illa relatio rationis, vel est ad alias personas et hoc non, quia ingenitum, ut sic, concipitur, ut abstrahens a respectu ad personas procedentes, vel est ad personam priorem, et sic relatio illa supponit negationem prioris, tantum abest, ut possit esse fundamentum ejus.

12. *Ad rationes.* — Ad rationem autem alterius sententiæ responsum est libro quinto, capite ultimo, ubi ostendimus, cur hæc privatio constituatur distincta notio, quamvis non dicat positivum aliquid a paternitate distinctum. Nihilominus tamen verum est, quod D. Thomas dixit, notionem hanc ad dignitatem pertinere, quia per illam negationem explicare intendimus Primæ personæ dignitatem: dicimus autem hanc dignitatem non esse aliam a Paternitate ipsa. Quæ nostro modo concipiendi, ex vi suæ rationis duo includit. Unum est, quod per se, seu a se sit, per immediatam conjunctionem cum essentia, prout explicavimus, capite præcedente, et hoc declaramus per hanc negationem. Alterum est, esse constitutum principii generandi, quod Pater nominatur.

CAPUT III.

UTRUM SIT PROPRIUM PRIMÆ PERSONÆ, ESSE PRINCIPIUM DEITATIS.

1. *Patres uti illa locutione.* — Hæc locutio est frequens apud Patres, et nonnullam habet obscuritatem, et ideo explicanda est, simulque declarabimus alias locutiones, vel attributa, quæ de Patre dici solent. Reperitur ergo illa locutio apud Dionysium, cap. 3, de divinis Nominibus, ubi Patrem vocat *fontem cælestis divinitatis.* Ita etiam loquitur Augustinus 4, de Trinitate, cap. 2, circa finem, et Athanasius, orat. contra Gregales Sabellii. Imo Concilium Toletanum 11, in Confessione fidei, vocat *fontem et originem totius Deitatis.* Idem Concilium Florentinum, sess. 24, in litteris unionis. Difficilius Concilium Wormaciense, in Confessione fidei, Patrem vocat principium totius Trinitatis.

2. *Difficultates circa illam.* — Duo ergo explicanda sunt. Primum, quomodo possit Pater esse principium Deitatis, cum Deitas non procedat, nec generetur: aut Trinitas, cum repugnet totam Trinitatem habere principium: alioqui esset ab illo distincta, nam principium et quod est a principio, distincta sunt. Secundum est, cur esse principium in divinitate specialiter attribuat Patri, cum etiam Filius vere, ac proprie sit principium ad intra, ut definit Concilium Florentinum, et in sequentibus late videbimus.

3. *Ad primam difficultatem.* — Ad priorem partem respondent D. Thomas et cæteri theologi, Patrem non appellari principium Deitatis, eo quod ipsam Deitatem producat, sed quia Deitatem communicat. Unde nomen Deitatis, in illa locutione positum, non significat proprium terminum relationis principii, ut constat, quia ille terminus debet esse realiter distinctus a principio, sed significat formalem terminum, seu naturam, in qua tale principium sese communicat. Ita fere exponunt Magister, et cum ipso alii scholastici in 1, dist. 29. Qui dicunt, Patrem vocari principium totius Deitatis, quia est principium omnis personæ, cui per originem communicatur divinitas. Principium autem Trinitatis dicitur, non quia tota Trinitas, aut omnes ejus personæ ab eo procedant: hoc enim plane falsum est, ut ratio facta probat, sed quia multiplicatio personarum Trinitatis ab illo ducit originem. Est ergo principium Trinitatis, non condistinctum ab illa, sed in ea inclusum, tanquam prima persona, quæ est aliarum fons et principium. Inter has autem duas locutiones, hæc posterior minus usitata est, et ideo non est usurpanda, vel clarioribus verbis explicanda est. Prior vero adeo jam vulgaris est inter Patres et theologos in hac materia, ejusque sensus ita ex usu declaratus est, ut licet in rigore verborum videatur habere aliquam improprietatem, sine scrupulo usurpari possit.

4. *Ad secundam difficultatem.* — Ad alteram partem propositam respondendum est ex doctrina Patrum, principium generaliter sumptum non esse proprium attributum Patris, ut ratio facta probat, et sumitur ex capite *Firmiter*, de summa Trinitate, et Augustino 15, de Trinitate, cap. 13. Nihilominus tamen esse principium sine principio, seu esse principium

primum in illo ordine, est Patri proprium. Nam Filius est principium de principio. Item Filius est principium tantum unius processionis. Pater autem est principium universale in illo ordine, scilicet omnis processionis, quæ intra Deum esse potest. Unde ad hoc significandum vocant etiam sancti primam personam *fontem Deitatis*, et Bonaventura, loco supracitato, dixit *in eo esse fontalem plenitudinem*: nam fecunditas divinæ naturæ in illo est per se et sine dimanatione: et ideo in illo est ad omnem actum illius fecunditatis: in Verbo autem est per processionem a Patre, et ideo non est ad omnem productionem ad intra.

5. *Pater appellatur Origo. — Radix. — Auctor. — Initium.* — Hoc etiam solius explicant sancti nomine *Originis* tribuentes Patri, quod sit *Origo personarum*, ut videre licet in Concilio Toletano 6, in Conf. fidei. Ibi autem origo non sumitur pro ipsa professione, ut apud scholasticos accipi solet, sed pro principio primo omnis processionis. Hinc etiam Chrysostomus, orat. 9, in fine quinti tomi, Patrem vocat *radicem sancti illius fructus*. Augustinus 3, contra Maxim., cap. 14, vocat *auctorem*. Quam vocem interpretans divus Thomas, q. 32, art. 1, dicit, idem significare, quod principium primum. Verum est, Hilarium 2 et 4, de Trinitate, etiam Filium vocare *auctorem Spiritus sancti*. Et ideo Phebadius, libro contra Arianos, Patrem vocat *auctorem sine auctore*. Denique idem sensit Bonaventura, in 1. dist. 29, art. 1, quæst. 1, ad 2, de hac voce *initium*, nimirum, si sumatur pro primo principio, tribui posse Patri. Tamen

quia illa non est propria et usitata significatio illius vocis, nam magis videtur significare durationis, aut existentiae initium, ideo cavenda est: nam potest generare suspectum sensum. Unde Concilia potius negative loquuntur dicentia, divinas personas non habere initium sui esse. Quod etiam ex Hilario 4, de Trinit., notarunt Magister, et D. Thomas in illa dist. 29.

6. *Corollarium. — De nomine principii.* — Ex quibus omnibus constat, per omnes has voces non significari novam proprietatem, vel notionem Patris. Quia per illa omnia attributa solum manifestatur, ut primum principium intra Deitatem. Nomine autem principii significari potest aut ratio generalis confusa, et hæc non numeratur inter notiones, vel proprietates, ut constat ex dictis, libro quinto, aut significari potest principium particularium processionum, et sic nihil dicit præter paternitatem, et ad summum complectitur spirationem activam. Quod autem additur primum solum, notat carentiam originis, quæ per *innascibilitatem* declaratur, ut dixi. Posset autem hic tractari, an hoc nomen, *principium*, analogum sit in Deo, ut dicitur ad intra et ad extra, vel etiam ut dicitur ad intra de Patre et Filio. Sed hæc res est parvi momenti, et priorem partem sufficienter tractavi in primo tomo Metaphysicæ, disp. 1, de Causis. De posteriori dicam aliquid infra in fine capiti septimi, libri decimi. De analogia vero hujus vocis *Pater*, dicam libro sequenti disputando de Filio. Denique de nomine *causæ*, an possit Patri attribui ad intra, dixi supra primo libro, et ideo de prima persona hæc sint satis.

FINIS LIBRI OCTAVI DE TRINITATE.

INDEX CAPITUM LIBRI NONI

DE TRINITATE.

CAP. I. <i>Sit-ne Verbum et Filius eadem persona.</i>	CAP. V. <i>Tractantur quædam dubia.</i>
CAP. II. <i>An Filius sit proprie Verbum.</i>	CAP. VI. <i>An Verbum procedat ex cognitione creaturarum.</i>
CAP. III. <i>Verbum dicatur ne tantum notionaliter.</i>	CAP. VII. <i>An procedat ex scientia visionis.</i>
CAP. IV. <i>An producat ex cognitione omnium, quæ sunt in Deo.</i>	CAP. VIII. <i>Sit-ne Filius vera imago.</i>
	CAP. IX. <i>Sit-ne solius Patris imago.</i>
	CAP. X. <i>An sit sapientia Patris.</i>

LIBER NONUS.

DE SECUNDA TRINITATIS PERSONA.

Multa sunt nomina, seu attributa notionalia, quæ secundæ personæ Trinitatis in Scriptura tribuuntur: præcipua vero sunt tria, vel quatuor, quæ in hoc libro a nobis explicanda sunt: nam si quæ alia inveniuntur, vel ad hæc revocantur, vel non tribuuntur illi personæ secundum divinitatem, seu prout ab æterno productæ, sed prout unitæ in tempore humanitati per incarnationem suam. Primo ergo appellatur hæc persona *Filius*, vel *genitus* (has enim duas voces in præsentibus non distinguimus), vocari etiam solet *unigenitus*, sed hæc vox ultra rationem Filii non dicit rationem aliquam positivam in illa persona, sed addit negationem alterius Filii in divinitate, et ideo non tam ad Filii, quam ad Spiritus sancti cognitionem pertinet, et in eo habet specialem difficultatem, quam in undecimum librum reservamus. Alterum secundæ personæ no-

men est *Verbum*, quod magis declarat perfectionem et immaterialitatem generationis ejus. Tertium nomen est *imago*, quod perfectionem illius filiationis et ejusdem Verbi excellentiam declarat. His adjungitur *sapientiæ* appellatio, quæ peculiari modo Verbo tribuitur. De his ergo sigillatim dicemus, quomodo in illam personam conveniunt, quomodo etiam inter se comparantur, ne secundæ personæ proprietates multiplicari videantur.

CAPUT I.

SIT-NE SECUNDA TRINITATIS PERSONA, VERUS FILIUS, AC VERBUM PATRIS.

1. Hæc duo non possunt disputatione separari, quia vix possumus utrumque probare, nisi ostendendo per utramque vocem eandem